

ničanje, le na koncu besedo malo zategnejo, na pr., ako koga pokliče: Matijaa, Uršaa. Govoré tudi vsi možki dobro horvaško, pa med slovenski govor ne mešajo nikoli horvaške besede; tako razločijo: slov. spriditi in horv. pokvariti.

Kar tiče šeg kerstnih, pogrebnih in ženitnih, mi ni vse natanko znano. Pa to se mi enmalo čudno zdi, da mož in žena nikoli skupaj ne hodita, ne v cerkev, ne v kerčmo, ne po drugih opravkih; možje skupaj, žene skupaj; ko oženjena skupaj ne hodita, tedaj še manj neoženjena raznega spola.

Sladko vince je tū v posebni časti, pijo ga radi, vse se narodne pesme prepevaje, ki jih imajo dosti. Posebno v nedeljo popoldne se lahko čuje krepki glas veselih fantov, ki pijo za denar, ki so ga s tako velikim trudom na Horvaškem zaslužili. Nekaj narodnih pesem sem zapisal in jih tū pridenem. *)

Jan. Vesnin.

Lega Jugoslavenov.

§. Prerorenje Jugoslavenov strašno polagoma gré; vsaka stopinja polna je narodnega znoja; kjer se koli naša reč zglesi in poterka na same domače vrata, povsod je težkega prepira z vsakojakimi protivniki. Človek mislil bi po broju ali številu našem sodeč, da ne more težko biti; al razne želje delé nas po željah protivniških v toliko narodičev, na kolikor nas je politika razdrobila. Al žalibog ne smemo reči, da si nismo tudi sami nekaj krivi; robstva privajeni radi si verige pletemo in kujemo, kjer jih še ni. — Pregledajmo malo nekaj lego; mi Slovenci znamo najbolje, kaki nas žuli žulijo; boječi smo do sirot; klanjamo se pohlevno, kjer imamo očitne naravne pravice zahtevati, ter se še hvalimo, kako se radujemo sponam težkim; zato je lahko bilo, da so nas razdelili na šest zemeljskih zborov, kjer nas tako razdružene lahko zatare birokratično-aristokratična stranka; po takem vidimo tudi, kake so slovenske volitve razun kranjske dežele; štajarski Slovenci volili so večidel same Nemce, tam je očitno prevagala birokracija; ravno taka je na Koroškem; po Istri in na Goriškem vidiš malo več kot same talijanske imena izvoljenikov! Po takem je viditi, da so edini Slovenci na Kranjskem, kjer so razun ponemčene Ljubljane domači gospodarji ne pa „slovenische Partei“, celó zmagali in dokazali so očitno, da so se spomnili slovenskega imena in osemnajstletnega našega zastopnika.

Kaka je pak za ostale Jugoslavene? Ko se je prašalo o tem, kaj bo s Srbi in Hervati, hladno so se med seboj gledali, namesto da bi se bili kmalo spoznali in zedinili se kot bratje; in lepo so jih nadmodrili Magjari; zdaj pa kuku lele in joj! Skoro, da je že prepozno. Srbi so inkorporirani; Medjimurje ravno tako; samo Dalmacije in vojaške meje so se Hervati bolj vroče poprijeli; al perve talijanoneci, druge vojakoneci ne dajo iz rok. Težko je naše prerorenje! In bolj ko se po Dalmaciji Slaveni, ki imajo samo orače, pastirje in na jugu tergovce, nikjer pa vradnikov in županov, ponašajo pohlevno, bolj jih tolcejo po glavah. Tako smo dobili 15. sušca lep program iz Zadra, podpisan od 15 mož, ki je živ dokaz, kako so našinci pohlevni v ti zemlji celó slovanski, da ne bo talijanski jezik obnemogel, kakor so nekteri lažnjivi preroki raznašali, da se uradnikom ni treba bati za dozdanji kruh itd.; al kaj se čuje že 18. iz Zadra! Lahki so že pred 17., ko je volitva bila za vasi, tako rjuli in razsajali zavoljo kandidatov, da je veliko vasi odločilo ne voliti, samo da se ne imajo po ulicah do kervi cukati; na dan volitve pa cele derhali laške pred gimnazijo čakajo g. D. ter sramotno žujim postopajo, policija pa na pomoč pozvana še le pravi, zakaj so Slovani nered napravili, da so sami krivi! In v takih so

okolnostih volili ta dan osem poslancev; da po takem niso Slaveni, lahko je misliti. — Taka je lega Jugoslavenstva, ter bo nam težko préd pravice, dokler ne bodo Talijani dalmatinski naši vladi pokazali, da ona zdaj gleda le razvitek velikotalijanske ne pa velikonemške politike. In préd nam vsem ne bo čiste narodne pravice, dokler se svetu drugikrat ne pokaže, da mi ne iščemo kot Nemci in Talijani središča zvun Avstrije, ampak v sami Avstrii!

Mervice narodnih običajev.

(V Istri okoli Pazina.)

Na dan pred vsemi Svetimi se sožerna na žernove (Handmühle) od vsakega žita posebe eno malo, pa se tudi vzame graha, pažula, leče, boba, v kratko vsakega, kar se dá mleti; za tem se te moke pomešajo, se umesi in speče velik hleb na zahvalo in spomenutje, da je Bog dal vsake verste žita itd., in da je to že vse pod streho spravljeno, kar se dá mleti. Gospodinja podeli od tega hleba vsem ljudém v hiši, pošilja ga tud žlahti in znancem bližnjim in dalnjim, in kar ga ostane, ga hranuje in po malo deli do kakih treh tednov. In ta kruh se imenuje pogača semenaca.

J. V.

Nekaj o urokih.

(V Istri okoli Pazina.)

Nevestina dota se peljá ponoči, da ki na slamnico urokov ne stavi; ako bi padla z voza, so uroki gotovi. Tako-le se pa uroki preganjajo: V mižol (ali žmul, Trinkglas) se veržejo tri ugleni goruči; ako potonijo, so uroki, ako plavajo, niso; kadar se ugleni v vodo mečejo, se govori: „uroki! uroki! oči mu spali, ki vas je dal;“ za tem se uročna stvar s to vodo poškropi. Ako je živina uročna, se prepaše s črnim trakom, se podkuri (pokadi) z uličino in z lavoriko, se ugasijo uroki, ker ugleenje v vodo metati, se pravi „uroke ugašati“; na to se vzame star klobuk, pa se z njim živina dergne od repa do nosa trikrat, govoreč vsakikrat: „uroki, uroki, oči mu spali, ki ti jih je dal.“ Da se človek urokov obrani, ako misli, da ima ki uročne oči, se naredi skrivaje šterpič (figa s persti) ali rogjé, da žugavec in mezinec stegne, druge perste pa stisne.

Nekteri zamerjajo, da se take reči obznanujejo, pa ne pomislijo, da je treba rane našega ljudstva prvo dobro poznati, ako jih hočemo celiti.

J. V.

Prislovice in reki isterski.

Sam mu nagradil in nasadil. (Sem ga preskerbil s hišo in zemljo obdelano).

Môra malemu otroku pete gloje, a velega sase.

Ki gré v crikav neopran, ga hodoba na crikvenem pragi obliže.

Priti do pol uzora (do pol zrelosti).

Ako češ nič (neumnega) poznat, daj mu luč važgat.

Ako se govori od kega, neznaje, jeli živ ali mertav, se pristavlja: Bog mu daj zdravlje, ako je živ; ako je mert, Bog ga pomiluj.

Ako ki kega sili piti, se mu odgovori: Sam pil po vašoj dobroti, i éu piti po božjoj i svojoj volji. Vela suša velu moču čeka.

Tuji nohti slabo češu. (Od mačeh pri pastorkih).

Treba zabiti, kakor materino mliko.

Ki će križ bušnit (kušnit), mu se je poklonit (pobožen, ponižen biti).

Lažeš kamo kruh slažeš (debelo lažeš).

Misec je tekal pred suncem, a ono se nato

*

*) Pesmice drugo pot. Hvala lepa za poslano; prosimo večkrat kaj.

razjadi i prime i hiti blata va njega, i zato ima mesec maće (maroge).

Juha nima ni skrame ni mrame (ne cinka).

Dobar junak oružje sobom nosi.

Lepoznanski del.

Turki in raja.

Poleg ilirskega.

(Dalje.)

VII.

„Glej! glej! kaka serčnost“ — začudijo se hajduki, ko se Emira med njimi oglasi; vidilo se je, da jim devojka dopada. „Blaga devojka! — junaška devojka! bogami, škoda da je paganka“ — čulo se je od več strani.

„E, dobro“ — reče Mladen, nasmehljaje se nekoliko — „če je tako, mi ti verujemo, devojka. Al vedi, da med nami ni navada, da se žene, še manj pa dekleta vtikajo v to, kar močje govore. Vendar, ti tega ne veš; kaj če tudi vediti Turkinja? Pojdi toraj in pripravi se na pot; ženske hočejo ti biti v pomoč; jutro zarano hočem te odvesti tvojemu očetu. Nadjamo se, da te zmed nas ni nihče kaj razžalil.“

„Mislim, da tudi vi se čez mene pritožiti ne boste mogli“ — zaverne poklonivša se Emira in pogledaje proti Aleksu, hoče poljubiti roko staremu Mladenu, rekoč: „Ti si dober, starček, in peljal me bodeš k očetu.“

„Dobro, dobro, dete“ — reče Mladen potegnivši nazaj roko — „pusti to, kajti kaj tacega ni pri nas v navadi“, in gladevši jo po laséh ji reče z nenavadnim njemu glasom: „Ti si dobra, devojka, samo zato mi je žal, da si na veke pogubljena, ker nisi kerščena; pa slušaj me, kaj ti bodem povedal: Ako ti bo srečna prilika, da se soznaniš s sveto pravoslavno vero: popusti svojega lažnjivega preroka, ki te bo le pogubil ter se udaj Jezu-Kristu in materi njegovi, najsvetejši gospej! — To te more pekla rešiti! Zdaj pa hodi, dete, tukaj ti ni mesta, dokler terpi naš pogovor.“

„In vi, bratje!“ — oberne se k hajdukom, ko se je Emira oddaljila — „poslušajte še enkrat in sicer zadnjipot moje besede, akoravno vam ne morem porok biti, da bi nas osoda ne zedinila več na tem mestu; zakaj česa se imamo nadjati od nezvestobe turške? Čujte me tedaj!“

„Govori, govori! oče Mladen“ — prosijo hajduki, odkrivši se.

„Znano vam je, dragi bračo, zakaj smo se lotili orožja. Obljubi svoji smo ostali zvesti, tolkli smo pagana Turčina brez prestanka, gore balkanske, šume in planine bosanske svedočijo dela naše. Postavili ste me za vodja, in jez sem se na vso moč trudil, vrednemu biti časti vodja junakov.“

„Imena tvojega nikdar ne bomo pozabili! Slava ti, oče Mladen!“ — zaupijejo kakor iz enega gerla hajduki. Mladen, priklonivši se na vse strani, nadaljuje svoj govor. „Tolkli in ropali ste Turčina, kakor se pristoji pravemu hajduku, in čuda plena se je nagomililo. Spravljali smo ga, dokler ne pride čas, da bi bogastvo mogli uživati. In zdaj, hvala Najvišjemu, je čas došel. V hlevih za pečinami je okoli sto čilih konjičev; nas je vseh okoli osemdeset, tedaj dobi vsaki enega; za ostale hočemo srečkati. Vse drugi plen pa hoče se razdeliti v osemdeset enacih delov, vsaki naj vzame svoj del in naj dela ž njim po svoji prosti volji; samo to želim, da ohranite mir s Turki, dokler nas oni sami s svojo kervoločnostjo ne potirajo na novo v hajduke. Vam je li to po volji, bratje?“

Hajduki molčijo en čas in potem se tiho med saboj razgovarjajo; naposled stopi eden naprej in reče: „Tvojo željo, Mladen, hočemo spolniti; al o delitvi plena nismo s teboj enacih misel.“

„Pa kaj imate ugovarjati?“ — vpraša Mladen — „li ni pravično tako?“ „Ti tako misliš, al mi drugo“ — od-

govore hajduki. „Pozabil si namreč na sebe, na Glavača in Šeravico. Slušaj tedaj naše mnenje. Za petnajst enacih delov naj se plen več razdeli, kakor si Ti rekel; — za tebe pet, za Šeravico pet in za Glavača pet. Tako nam hoče biti vsem po volji, ako ti dovoliš?“

„Tako velja“ — dostavijo enoglasno hajduki — „tako naj bo!“ „No“ — pregovori Mladen po kratkem premišljevanju — „ker tako hočete, naj bo tedaj!“

„Živio“ — zakličejo hajduki.

„Še nekaj“ — spregovori zopet vodja. „Jutri hočemo se raziti, morebiti za dolgo, morebiti pa le za majhen čas; — kakor si že bode, spodobi se, da se na razstanku počastimo. Potem če me desetero zmed vas spremi s paševo hčerjo v Novipazar.“

Zdaj je nastalo obče veselje. Ogenj je pokal pod ogromnimi kotli, žene so imele čez glavo dela, da pripravijo častito gostijo, kakor se pristoji za razstane. Hajduki so vlačili skupaj škrinje in zaboje, drugi so jih odpirali in razmetavali robo, Mladenova kapa pa je služila za mero, po kateri so si merili zlato in srebro na enake dele.

Igor Glavačev pristopi v tej obči zadregi k Aleksu, ter primši ga za roko pelje ga po klancu v neko temno s šumo obraščeno mesto. Mrtva je tišina vladala v celi okolici, kajti hruš in truš iz hajduškega tabora se ni razlegal do tega kraja, ampak edino le šumenje listja je nekoliko rušilo mir.

„Kaj je, Igor, kaj hočeš?“ — vpraša začudeno Aleksi. Al prijatelj mu nič ne odgovori, ampak oestro gleda Mladeniča, tako da ta že nekako oplasen postane; zakaj lice Igorovo bilo je nenavadno blede, ustnice so mu derkljale in oko mu je zdaj nepremično, zdaj pa zopet tako nemirno, kakor se bi mu v glavi mešalo. „Aleksi“ — reče Igor naposled sicer z mirnim, al od notranje bune dergetečim glasom — „Aleksi, ali ne, da ti si moj pobratim?“

„Kaj prashaš?“ — začudi se ta — „si li pozabil, da sva skupaj jedla kruh in sol, in da naji je duhovnik poskropil z blagoslovljeno vodo v znamenje pobratimstva; kaj tedaj dvomiš?“

„Ne dvomim o bratimstvu, ki je pripravljeno žertovati blago, kri in življenje“ — reče Igor; „al jez več tirjam, kakor življenje.“

„Jaz te ne razumem“ — začudi se Aleksi vedno bolj.

„Ne razumeš me ne“ — zareži Igor — „ker me nočeš razumeti. Hočeš me le dražiti?“

„Prijatelj, ti si bolan!“ — reče Aleksi mirno — „pojva nazaj!“ — „Ne koraka“ — otrese se Igor — „dokler mi ne govoriš na to, česar te vprašati hočem.“

Aleksi stoji osupnjen o neobičajnem obnašanju prijatla; obadva sta dolgo molčala, poslednjič se nekoliko Igor umiri, pristopi bližej k Aleksu ter primši ga za roko prične govoriti z ginljivim glasom: „Aleksi! — pobratim! dobro me slušaj, odkriti hočem ti serce svoje, da vidiš plamen, ki me žene v obup; — jaz ljubim — ljubim hčer paševo — Emiro!“

„Nesrečnež!“ — zaverne Aleksi.

„Al jaz hočem biti srečen“ — odgovori Igor strastno — „da, hočem, ako bi me stalo tudi življenje. Emira mora biti moja, jaz jo hočem odpeljati iz vaše sredine, in ti mi bodeš v pomoč; kaj ne, pobratim dragi?“

Aleksi se spervega preplaši, potem pa, ne pregovorivši besede, oberne se od prijatla.

„Dobro te razumem“ — reče Igor tiho — „mogel sem si kaj tacega že misliti, ker tvoje gladko lice je omamilo devojko“ — in nadaljevši z gorkoto reče: „ona mi je sama izpovedala.“

„Kaj ti je izpovedala?“ — vpraša berzo Aleksi.

„Ti ni le milo čuti tega?“ — reče Igor z zadušnim posmehom! „Da veš tedaj, ona mi je povedala, da te ljubi.“ — No, zakaj se plašiš?“

„Zato, ker na kaj tacega nikdar mislil nisem“ — od-